

Kurt E. Becker (red.), *Minderheiten in Deutschland. Assimiliert, integriert, diskriminiert?*

NibelungenForen Worms, Band 1, Worms-Verlag, Worms 2011, ss. 223.

Redaktor książki jest doktorem nauk humanistycznych, politologiem, filozofem, psychologiem oraz pedagogiem. W 2009 roku powołał do życia inicjatywę pod nazwą „Ethikinitiative”, która jest poświęcona efektywnemu wychowaniu moralnemu. Jest współzałożycielem Instytutu im. Karla Königa, znanego austriackiego lekarza, antropozofa i pedagoga specjalnego. Instytut został utworzony w Berlinie w 2010 roku. Kurt Becker jest autorem i współautorem ponad 40 publikacji. Recenzowana książka została wydana przez wydawnictwo Worms i jest pierwszym tomem z serii NibelungenForen Worms.

Przedmiotem publikacji są mniejszości żyjące w Niemczech. W centrum jej zainteresowania znaleźli się przede wszystkim Sinti i Romowie, Turcy, Hindusi, Irańczycy, Kameruńczycy oraz osoby niepełnosprawne. Książka poświęcona jest głównie kwestii stosunku większości do mniejszości, a konkretnie mówiąc – próbuje odpowiedzieć na pytania, jakie jest nastawienie społeczeństwa wobec mniejszości żyjących w Niemczech, jaki jest jego stosunek do obcych i z czego on wynika.

Jak można zauważyć, w recenzowanej publikacji mniejszość nie jest rozumiana jedynie w kategoriach mniejszości narodowych uznanych przez państwo niemieckie¹. Mniejszość rozumiana jest znacznie

---

¹ W RFN prawnie uznane są cztery mniejszości narodowe. Są nimi: Duńczycy, Serbołużyczanie, Fryzowie oraz Sinti i Romowie. Wszyscy członkowie tych mniejszo-

szerzej. Można ją zdefiniować jako grupę ludności żyjącej w danym państwie, różniącą się od większości jego obywateli przynależnością narodową, rasową, wyznaniową, mówiącą innym językiem, różniącą się tradycjami, obyczajami, poglądami lub sprawnością fizyczną, psychiczną bądź umysłową. Właśnie w takich kategoriach rozpatrywana jest mniejszość w recenzowanej książce.

Bez wątplenia Republika Federalna Niemiec jest państwem, które uznaje prawa mniejszości. Przede wszystkim konstytucja tego kraju gwarantuje im wszelkie prawa. Kurt Becker zauważa, że w Niemczech od ponad sześćdziesięciu lat trwa dyskusja na temat winy i odpowiedzialności Niemców za zbrodnie nazistowskie. Holocaust kładzie się długim i ponurym cieniem nawet i we współczesnych Niemczech. Autor uważa, że obecny stosunek Niemców do mniejszości żyjących w ich kraju jest obciążony zbrodniami popełnionymi na ich przedstawicielach tych mniejszości przez nazistowską III Rzeszę oraz inne państwa Europy. Balast niemieckiej przeszłości jest nierozzerwalnie związany z aktualnymi pytaniami dotyczącymi stosunku Niemców do mniejszości żyjących w tym kraju współcześnie. Ponadto od lat istnieje ruch neonazistowski. Poglądy skrajnej prawicy zagrażają demokracji, nie tylko mniejszościom w RFN, ale całemu niemieckiemu społeczeństwu. Z tych właśnie względów, jego zdaniem, prawa mniejszości powinny być dobrze rozumiane i respektowane przez całe niemieckie społeczeństwo. Należy również stale podejmować dyskusje, mając nadzieję na poprawienie statusu wszystkich mniejszości. Debaty społeczne powinny dotyczyć problemów związanych z dyskryminacją, integracją, asymilacją żyjących w RFN mniejszości narodowych, imigrantów czy osób niepełnosprawnych. Niemieckie społeczeństwo powinno być świadome zjawisk zachodzących wśród mniejszości, a zarazem wiedzieć, że jako większość ma ono wpływ na skalę tych zjawisk.

Poruszany temat mniejszości jest rozpatrywany z socjologicznego, politologicznego, pedagogicznego oraz historycznego punktu widzenia. Zamierzeniem publikacji jest objęcie całościowo tematu mniejszości – kompleksowe spojrzenie na ten temat przez pryzmat nauki, a w tym

---

ści są niemieckimi obywatelami – posiadają obywatelstwo niemieckie i żyją od pokoleń w Niemczech.

z perspektywy przedstawicieli mniejszości żyjących w Niemczech, którzy urodzili się w tym kraju lub od lat w nim mieszkają. Przesłaniem książki są słowa „Niszcz w zarodku wszelaką dyskryminację” i są one skierowane do każdego, kto jest obywatelem RFN i członkiem społeczeństwa niemieckiego.

Publikacja jest swego rodzaju pokłosiem Festiwalu Teatralnego Nibelungów w Worms², zorganizowanego w 2011 roku, podczas którego po raz pierwszy w jego historii została wystawiona sztuka pt.: „Die Geschichte des Joseph Süß Oppenheimer, genannt Jud Süß”³ w reżyserii Dietera Wedla. Przedstawienie to stanowiło podstawę do zorganizowania w ramach festiwalu, sympozjum i workshopów naukowych, podczas których był kompleksowo dyskutowany temat postaw niemieckiego społeczeństwa wobec mniejszości w Niemczech. W ten sposób organizatorzy chcieli przedstawić społeczeństwu problemy współczesnych mniejszości w RFN.

Książka zawiera teksty wprowadzające w tematykę oraz trzy części tematyczne: (1) aspekty społeczno-naukowe, historyczne oraz pedagogiczne; (2) obcy i swoi: rzeczywistość życia w Worms; (3) obcy i swoi: życiowe drogi.

W części wprowadzającej znajdują się trzy teksty redaktora książki, w których przybliży on czytelnikom prawne oraz historyczno-społeczne aspekty mniejszości żyjących w Niemczech. Przede wszystkim zastanawia się nad tym, czy możemy mówić o asymilacji, integracji i/lub dyskryminacji mniejszości w Niemczech, i próbuje odpowiedzieć na kluczowe pytania dotyczące tej kwestii: w jaki sposób zachodzą te zjawiska, jakie są ich społeczno-historyczne źródła oraz jakie są obecnie relacje między większością a mniejszością. W tej części recenzowanej publikacji warto również zwrócić uwagę na tekst Joshua Sobola (jedyne tekst napisany w języku angielskim), którego tematyka dotyczy „Żyda

---

² Festiwal jest organizowany corocznie od 2002 roku i odbywa się w ramach „Lata Kultury Nadrenii-Palatynatu”.

³ Sztuka przedstawia prawdziwą historię Josepha Süßa Oppenheimera, niemieckiego Żyda, kupca związanego z dworem wirtemberskim w XVIII wieku, który stał się negatywnym bohaterem nazistowskiego filmu propagandowego reżysera Veita Harlana z 1940 roku. W filmie obraz tego kupca był pełen przeinaczeń i manipulacji i miał uzasadniać rasistowskie założenia ideologii nazistowskiej.

Süßa”, negatywnego bohatera nazistowskiego filmu propagandowego reżysera Veita Harlana z 1940 roku. Autor dowodzi, że Süß stanowi personifikację mniejszości w III Rzeszy, a przypadek ten w dzisiejszych czasach można rozpatrywać w kontekście porównawczym w wymiarze kryminalnym i dyskryminacyjnym wobec mniejszości.

W pierwszej części tematycznej znajdują się artykuły *stricte* naukowe, które dotyczą historii, praw mniejszości i problemów poszczególnych mniejszości narodowych, imigrantów i osób niepełnosprawnych w RFN, ze szczególnym uwzględnieniem tych grup żyjących w Worms. Ponadto autorzy przytaczają najnowsze wyniki badań ankietowych przeprowadzonych na terenie Niemiec. Na ich podstawie można się więcej dowiedzieć o nastawieniu niemieckiego społeczeństwa do mniejszości żyjących w Niemczech. Wyniki tych badań dla wielu czytelników mogą być zaskakujące. Dane wskazują, że 85% niemieckiego społeczeństwa jest przekonane, że mniejszości żyjące w tym kraju są dyskryminowane i żyją na marginesie społeczeństwa. Autorzy udowadniają, że źródłem takiej opinii jest obciążenie historyczne i społeczne.

Drugą część książki stanowi zbiór tekstów poszczególnych przedstawicieli mniejszości, osób urodzonych w Niemczech lub mieszkających od wielu lat w tym kraju. Czytelnicy mogą przybliżyć sobie w skali makro rzeczywistość tych zbiorowości mieszkających w Niemczech. Natomiast w trzeciej części czytelnicy mogą poznać jednostkowe losy i problemy imigrantów. Mogą się dowiedzieć, jak te osoby postrzegają siebie oraz społeczeństwo niemieckie. Czy spotykają się z przejawami dyskryminacji, czy czują się dyskryminowane w niemieckim społeczeństwie. Kim się czują, jak przebiega ich proces integracji w RFN, czy w ogóle dochodzi do takiego procesu. Czy w ich przypadku można mówić o integracji lub asymilacji.

Zaletą recenzowanej publikacji jest to, że ma ona charakter interdyscyplinarny, przedstawia problematykę mniejszości we współczesnych Niemczech – mniejszości rozumianej w szerokim znaczeniu. Można się z niej dowiedzieć nie tylko o życiu i problemach mniejszości narodowych, ale także innych grup społecznych. Czy są one dyskryminowane, czy integrują się ze społeczeństwem większościowym lub do-

chodzi do ich asymilacji. Ponadto temat mniejszości jest rozpatrywany na płaszczyźnie mikro i makro, a taki sposób przedstawiania tej problematyki należy do rzadkości.

Książka jest warta polecenia każdemu zainteresowanemu problemami społeczeństwa niemieckiego oraz kwestiami mniejszości żyjących w RFN.

Paweł Popieliński